

לישועתך קויתי

על שולחנו של הגאון המקובל
איש האלקים הרב שמשון חיים בן הרב נחמן מיכאל נחמני ז"ע
מחבר הספרים הקדושים זרע שמשון ותולדות שמשון

פרשת תולדות תשפ"א | גליון מס' 268

ולמדנו בזה, שסיבת היות עשיו מתולדותיו של יצחק, אינה מחמת שהיתה רבקה בתו של בתואל. אלא משום שהיה יצחק בנו של אברהם.

(זרע שמשון פרשת תולדות, מאמר א)

עקב אשר שמע אברהם בקולי וישמר משמרת מצותי חקותי ותורת

(בבב"ס כה, ט)

אמר רבא ואיתימא רב אשי, קיים אברהם אבינו אפילו עירוב תבשילין. שנאמר תורות, אחת תורה שבכתב ואחת תורה שבעל פה.

(יומא כה):

דברי רבא אלו נראים כסותרים, את דברי רבי יוחנן בשם רבי יוסי בר חלפתא (בראשית רבה יא, ז), 'אברהם שאין כתוב בו שמירת שבת, ירש את העולם במידה'. וכבר האריכו המפרשים, בדרכיהם ליישב קושיה זו.

ונראה לחלק בין המאמרים, כי שמירת שבת עניינה שביה ממלאכות. ושמירה זו, אכן לא נכתבה באברהם, משום שחשש שמא דינו כבן נח, ובן נח ששבת חייב מיתה (סנהדרין גט). אולם עירוב תבשילין, טעמו משום כבוד השבת. כמו שאמרו בגמרא (ביצה טו): כדי שיברור מנה יפה לשבת ומנה יפה ליום טוב. ובכבוד השבת, בו לא נאסרו בני נח, וודאי נזהר אברהם אבינו. (זרע שמשון פרשת וישלח, מאמר יא)

והיה הנערה אשר אמר אליה הטי נא כדך ואשתה ואמרה שתה וגם גמליך אשקה אתה הכחת לעבדך ליצחק ובה אדע כי עשית חסד עם אדני.

(בבב"ס כה, יז)

מקשים העולם, מה ראה אליעזר לסמוך על כך, שיעשה לו הקדוש ברוך הוא נס, כי אכן הנערה שתאמר לו 'שתה וגם גמליך אשקה', תהיה ראויה ליצחק. ויש שתירצו, כי אחרי שראה אליעזר, שנעשה לו הנס של קפיצת הדרך (ראה רש"י להלן פסוק מב), סמך על כך שיארע עמו נס נוסף.

אלא שתירצו זה, קשה להולמו. שכן, מצאנו בבית המדרש, שהיו מצויים בו מעשי ניסים. וכמפורש במשנה

ואלה תולדת יצחק בן אברהם אברהם הוליד את יצחק.

(בבב"ס כה, יט)

אלה תולדות יצחק, יעקב ועשיו האמורים בפרשה.

(כ"ט)

יש לדקדק, מדוע אומר הכתוב, 'ואלה תולדות יצחק בן אברהם'. וכי עד עתה לא ידענו, שיצחק היה בנו של אברהם. היה לו לפסוק לומר, 'ואלה תולדות יצחק' ודי בכך.

דברי רש"י, אף הם תמוהים מאוד. ראשית, מה שפירש 'אלה תולדות יצחק - יעקב ועשיו'. מה בא להשיענו, הלא הדברים מפורשים להדיא בפסוקים הבאים. שנית, מהי המשמעות במה שהוסיף, 'האמורים בפרשה', שנראה מהדברים, כאילו הם מוזכרים רק במקום מרוחק יותר, בהמשך הפרשה.

והנה מצאנו במפרשים, שכתבו להסביר, מדוע היה לו ליצחק אבינו, בן רשע כעשיו, משום שנשא את רבקה, שהיתה בתו של בתואל הרשע. והדברים תמוהים מאוד. שכן מצאנו אצל אברהם ושרה, שאף שהיו הוריהם עובדי עבודה זרה, נולד מהם רק יצחק שהיה צדיק.

לכן נראה להסביר, את דבר היות ליצחק בן כעשיו, בדרך מחודשת. כי הנה מסיפור פרשתנו, אנו למדים שבאו הברכות ליעקב במרמה. ואפילו שיעקב היה ראוי לקבלם יותר מעשיו, לא רצה הקדוש ברוך הוא, שיקבלם בדרך הישרה, בהשקט ובשלווה. זאת, כדי שלא ייהנה יעקב וזרעו הרבה מן העולם הזה, במנוחה ובבטחה, אלא מתוך דאגה ופחד משנאתו של עשיו.

ומדוע, משום שבאופן זה, יוכלו לזכות ולנהול את העולם הבא. וכן מצאנו במדרש (בראשית רבה מד, כא), שאברהם אבינו כבר בירר ובחר לזרעו את הגלויות, כדי שיזכו לעולם הבא.

בשל כך, עשה הקדוש ברוך הוא, שיצא עשיו מיעקב, כדי שיתגרו ביניהם, ותמיד בעולם הזה, יהיה על יעקב, מוראו של עשיו. זהו מה שכתב רש"י, 'אלה תולדות יצחק, יעקב ועשיו האמורים בפרשה'. היינו, שמה שאנו רואים במהלך הפרשה כולה, במעשה תולדותיו של יעקב, כי אינו יכול לישב בשלווה, מחמת מוראו ושנאתו של עשיו, זהו מחמת היות יצחק בנו של אברהם. כי הוא אשר בחר לזרעו את הגלויות, כדי שיזכו לעולם הבא.

לשון חכמים

לְפִי הָאֵמֶת שֶׁמֶ יַעֲקֹב נִקְרָא כִּדְּ לְפִי
שֶׁשָּׁכְרוּ אֵינּוּ אֶלָּא בְּעֵקֶב דְּהֵינּוּ בְּעוֹלָם
הַבָּא, וְהַיּוֹדִים שֶׁבְּרָאשׁוּ מוֹכִיחַ לְפִי שֶׁהָעוֹלָם
הַבָּא נִבְרָא בְּיַד דְּהֵינּוּ יוֹדֵי עֵקֶב
(פְּרֻשַׁת וַיִּשְׁלַח מֵאֲמֵר ח.)

הלכתא כנהמנא

בראשית ברא

יְדִידֵי הִיקְרִים, אֲמַנְס אַנִּי לֹא אֲמַחֲוִין חֶסֶק בְּסֻלְמוֹת, בְּרַם אַנִּי
זוֹכֵה לְהֲמַחֲוִין בְּהִי יִתְבַרַךְ וּבְחֻרְתוֹ וּבְסֻפְדֵי הַצְדִּיקִים הַנְּאֻחִים.
הַדְּפִים לֹא יִכְלוּ וְהַדִּי לֹא יִיבֹשׂ אִם נִתְאָר הַחֻקִּים אֶת אֹדֶשׁ
הַנְּסִיין שֶׁהֶחִיד לָנוּ אֲבוּינוּ וְחֻכְנוּ בְּצִיפֵיהּ דֵּי נַיִם רַבּוֹת לְכַרֵּס
דֵּי קִיִּיאָא. עֵם כֹּל זָאוֹת, הַדְּפִין חֲזִירָא לְהַצְדָּא לְחֻקוֹר, וְלִסְסוֹק
בְּתַפְסִילָה וְלְהַרְבּוֹת בְּחֻסְעִים סוּבִים, וְלֹא בְּסֻלְמוֹת.

חֲזִירָא נֶפֶשׁ מֵעֵתִי שֶׁכֵּה לְהִיֹּת שׁוֹתֵף עִם מִכּוֹן תּוֹלְדוֹת מֵעַן
הַהֶפְצַת תּוֹרַתוֹ דֵּי הַצְדִּיק הֵרַם מֵעַן חִים כֵּן הֵרַם נְחִיין
חִיכָאֵל זְכוּתוֹ יֵין עֲלִיין, וְכֵה לְחֻוּשׁ כְּבֵרֵס דֵּי קִיִּיאָא. אֶסֶר
עַל כֵּן פּוֹתִי עִם אַנִּי לְחֻכְנוּ הַנִּיִּל לְהִיֹּת שׁוֹתֵף עִם הַכֶּפֶז.
אֲחֻרְתִּי, אִף עֲלִיין זֹסֶק בְּסֻלְמוֹת, אֲמַנְס הַפְצַת דְּבִרֵי תּוֹרָה
הוּא בּוֹדָאִי דְּכֵר טוֹב. וְהִקְרָה ה' לְפָנַי שֶׁתְּחִילּוֹ בְּאוֹתָה עַתָּה
דֵּי תְחִילַת מֵנַת תְּשׁוּבָה, לְהַפְסִיל אֶת הַסֵּפֶר הַנֶּפְלֵא וְהַחֲפוּאֵר דֵּי
קֶטֶף אֲמַחֲרִים נִבְחָרִים וְהַסֵּפֶר הַקְדוּשׁ זֵרֵס מֵעַן עַל חוּמֵי
בְּרַאשִׁית, וְסִנְתִי חֲתִי לְהִיֹּת עֲשֵׂר וְאֲחִסִּיחַ כֹּל הַנִּזְרָךְ
לְפֻרְסֵם בְּאִיזוֹר חֲזִירָא וְכוּ'.

חֲסִידוֹ שֶׁכֵּר עֲלִיין, בְּהוֹדֵת הֵן בְּשַׁעַת טוֹבָה וְחֻזְלַחַת, בְּחוּדֵי
חֲשׁוֹן סוֹחַךְ וְנִרְאָה לְתַחֲלִילַת חוּמֵי בְּרַאשִׁית, וְאִף עֲלִיין אֲהִיין כֹּל
בְּחַסְבֻנוֹת מַיִם, כֵּן נִרְאָה שֶׁקֶבֶה סִלְמָה עֲלִי חֲזִירָא כִּנְפֵי
חֲזִירָה, עַל עֲסִינְתִי בְּחוּמֵי בְּרַאשִׁית בְּרַאשִׁית וְהוּא בְּרַאשִׁית לִי בְּרִיאָה
חֲדָשָׁה וְחֲבֵרָא, וְכִיתִי לְהַתְחִיל עִם הַחֲזוֹנָה רַאשׁוֹנָה בְּתוֹרָה
'פְּרוּ וּרְבוּ', כֵּן יִכְנִי ה' יִתְבַרַךְ אוֹתִי וְאֶת יְדִידֵי לְהַאֲחִיךְ אֲחִיךְ
נְחִיָה וְטוֹב לִכֵּךְ כִּנְפֵי וּבְקֶרֶב לְרַאוֹת יִשׁוּעוֹת גְּדוּלוֹת.

(אבות פ"ה מ"ה), 'עשרה ניסים נעשו לבבותינו בבית
המקדש. ואף על פי כן, מובא בגמרא (פסחים סד):
לשיטת רבא, וכן פסק הרמב"ם (קרבן פסח, פ"א ה"א),
כי גם בבית המקדש, אין סומכין לכתחילה על הנס.

ונראה ליישב ולחלק, בין צורך רבים, לבין צורך יחיד.
כי אומנם, כאשר באים לבקש או לעשות, עבור צורכי
של היחיד, אין סומכין על הנס. אך כאשר מדובר בצורך
רבים, ניתן כן לסמוך על נס. וכאן, כיון שהיתה בקשתו
של אליעזר, עבור יצחק שיצאו ממנו כלל ישראל כולו,
נחשבת הבקשה כצורך רבים.

וכעין זה מצאנו בגמרא (ראש השנה לב): לשיטת רבי
יוסי, אשר הגם כי אין מזכירים בראש השנה, פסוקי
זיכרונות של יחיד, מכל מקום, היות ומשרה אמנו יצאו
רבים, ניתן להזכיר בזיכרונות, גם את הפסוק (בראשית
כא, א) 'וזה' פקד את שרה'.

ראיה לדבר, כי לצורך רבים סומכין על הנס, יש
להביא מהנהגתו של התנא הקדוש, נחום איש גם זו.
וכפי שמספרת הגמרא (תענית כא, ע"ב) על פי גירסת ה'עין
'יעקב' עיי"ש), שהלך בשליחות היהודים, לפייס את
המלך, עם ארגז מלא באבנים טובות ומרגליות. והנה,
למרות שבעת היותו בדרך במלון, כבר ידע כי החליפו
לו האויבים את האבנים הטובות בעפר, סמך על כך
שיעשה לו נס, והמשיך עם הארגז אל המלך. ואכן,
נעשה לו נס גדול, שנהפך לו העפר לחיצים מיוחדים,
אשר ניצח בהם המלך את שונאיו.

ויש להוסיף וליתן טעם לשבח, מדוע לצורך רבים
סומכים על הנס. משום שמרובות המה זכויותיהם
וממילא, אין הדבר נחשב לנס גדול כל כך. אבל היחיד,
לא יסמוך על הנס, כי אחר שאין זכויותיו רבות כל
כך, זקוק הוא לנס גדול, בשביל שישתנה עובורו הטבע.
(עיי' 'עיון יעקב', ברכות נד).

(זרע שמשון פרשת תולדות, מאמר יא)

בהן את עצמך

מדוע אברהם לא רצה לברך את יצחק מפני שיצא ממנו עישו,
ולעומת זאת יצחק בירך את ישראל אפילו שיצאו ממנו פושעי
ישראל.

- א. פושעי ישראל הינם מלאים מצוות כרימון וראויים לברכה.
- ב. מצינו שאין אש הגיהנם שולטת בפשעי ישראל.
- ג. פושעי ישראל חוזרים בתשובה.
- ד. כל התשובות נכונות.

(זרע שמשון מאמר ה, מובא ביהמפואר')

תרמו למכון תולדות שמשון
המפיץ בס"ד תורת רבינו
077.2027554 שלוחה 11
או 052.7697791
תזכו למצוות וכל הישועות.
| ניתן להנציח בעלון |